

Resumé • Summary

Uplynulo 25 rokov od vydania prvej monografie o obci Nitrianska Blatnica, ktorú autorsky spracovali PhDr. Vlado Uhlár a Pavol Stanček. Nová monografia spresňuje a rozširuje poznatky od najstaršej histórie obce až po jej súčasnosť, s mnohými zaujímavými kapitolami o archeologických výskumoch, dejinách farnosti, šľachtických rodoch, pamiatkach či obecných symboloch.

Z hľadiska prírodných pomerov sa Nitrianska Blatnica nachádza v severozápadnom výbežku Podunajskej pahorkatiny a juhozápadnom výbežku Považského Inovca. Rozprestiera sa na ploche 1439 ha. Najvyšší bod (570 m n. m.) sa nachádza v oblasti Kukučieho vrchu, na hranici s obcou Vozokany, čo je v severovýchodnej časti katastra. Najnižší bod (214,3 m n. m.) sa nachádza v južnej časti katastra na hranici s obcou Krtovce.

Najstaršie pravké osídlenie z neskorej doby bronzovej sa podarilo rozpoznať v pôdorysoch a profiloch veľkej výskumnej sondy v polohe Púšť. Archeológovia odkryli na výskumnej ploche s rozmermi 20x30 m aj dvojpristorový príbytok z 12. stor, ktorý bol postavený na úrovni terénu. Mal drevenú zrubovú konštrukciu a dlážku spevnenú menšími kameňmi. Vedľa príbytku sa našla veľká pec s okrúhlym pôdorysom. Ťažiskom archeologického výskumu bola od roku 1973 včasnostredoveká fáza osídlenia okolo kostola sv. Juraja (Jurko). Predpokladá sa, že stavebný vývoj rotundy začal v 9. stor., jej prvá deštrukcia a nová výstavba v 10. - 11. stor. a druhá v 13. stor. Renesančná výstavba rotundy okolo roku 1530 bola dôslednou adaptáciou pozostatkov staršej stavby. Okolo rotundy bol cintorín, na ktorom bolo zdokumentovaných 126 hrobov. Najstaršie zistené hroby sú z 10.-11. stor. Vo včasnom stredoveku bola na svahoch Marhátu rozvinutá ťažba železnej rudy. Ide o jeden z hlavných možných dôvodov tunajšieho včasného osídlenia a už v 9. stor. je s ním spojená aj vospelá železiarska výroba.

Názov Blatnica je veľmi starý a poukazuje na lokálne zamokrenie terénu. Otázkou zostáva, či bol pôvodný a svoju maďarskú podobu „Sarfew“ získal iba vďaka maďarským notárom a pisárom v kráľovskej kancelárii. Najstaršie dejiny osady sú spojené s veľmožským rodom Hont-Poznanovcov, resp. nitrianskych Poznanovcov, ktorí boli majiteľmi celého okolia prinajmenej od 10. storočia. Ich najstarším známym predkom bol šľachtic Čanád (Chanad), ktorý žil v druhej polovici 12. stor. Spolu s manželkou vychovali jediného syna, ktorému v súlade s rodovou tradíciou dali vznešené staroslovanské meno Stojaslav. Spomínaný mladík sa krátko pred rokom 1185 zúčastnil na vojenskej výprave s kráľom Belom III. V nej bol však ťažko zranený. Z výpravy sa síce ešte stihol vrátiť do rodnej Blatnice a v predtuche blízke-

ho konca nechal spísať svoj testament. Jeho prepis z roku 1352 niekto úmyselne rozrezal a zachovala sa iba pravá polovica listiny. Napriek tomu vieme, že Stojaslav poručil prédiu, ktorému sa hovorí Blatnica (predium, quod dicitur Sarfew) svojej matke spolu so 6 usadlosťami nevoľníkov. Vďaka tomuto testamentu poznáme aj prvé mená obyvateľov Blatnice. Malé Blatnické panstvo pozostávalo iba z troch dedín, samotnej Blatnice, Krtoviec a Lužian. V rodine vlastníkov Nitrianskej Blatnice došlo koncom éry Matúša Čáka k paradoxnej situácii. Starý otec Mikuláš, prešiel do tábora kráľa Karola Róberta a stal sa v rokoch 1315 - 1316 sedmohradským vojvodom. Naopak jeho vnuk Michal patril až do samého konca k verným stúpencom trenčianskeho oligarchu. Začiatkom 15. stor. prestalo patriť Blatnické panstvo pôvodným majiteľom a ocitlo sa v rukách šľachticov z blízkych Ludaníc, konkrétne jagerského biskupa Tomáša a jeho bratov Štefana, Ladislava a Synka. Roku 1437 (27. apríla) sa kráľ Žigmund rozhodol darovať hrádok v Nitrianskej Blatnici spolu s mestečkom Blatnica a ďalšími jeho majetkovými príslušenstvami svojmu dlhoročnému radcovi a familiárovi Michalovi synovi Štefana zo Zendu a jeho dvom synom Mikulášovi a Štefanovi. Aj koncom stredoveku si Blatnica udržala štatút privilegovaného zemepanského mestečka s právom usporadúvať týždenné stredňajšie trhy.

Pri Moháči v roku 1525 prišli o život aj príslušníci rodiny Kálnajovcov, ktorá v tej dobe vlastnila Nitriansku Blatnicu. Počas prvého tureckého vpádu na naše územie bolo v mestečku vypálených 21 port. Na sklonku štyridsiatych rokov 16. storočia vlastnila pôdu aj poddaných ďalšia magnátska rodina Čechovcov. Šľachtický rod Zeleméry (s druhým prímenním Kamaráš) sa stal ďalším vlastníkom mestečka po Anne Dobóovej, vydatej za Jána zo Zeleméru. Jej syn Ladislav Zeleméry bol prvý z tohto rodu, ktorý sa v Blatnici usadil natrvalo. Starú kálnajovskú kúriu dal s najväčšou pravdepodobnosťou práve on prestavať a opevniť, takže sa zmenila na renesančný kaštieľ. Po vymretí rodu prešli ich podiele spolu s kaštieľom do rúk Dóciovcov. Po nich sa k majetkovým dielom v Blatnici dostali Esterházyovci.

Do druhej polovice 18. storočia bola Blatnica zemepanským mestečkom. Jej následnú stagnáciu využili okolité obce (Bojná, Radošina, Preseľany), ktoré sa zmenili na mestečka a Nitrianska Blatnica prišla o svoje výsadné postavenie. Blatničania prišli aj o svoje privilégia, ako o tom informovali zástupcov nitrianskej stolice v roku 1769, vo vojnách a požiaroch. Do histórie panstva vstúpili ďalšie zemianske rodiny Beréniovcov, Bošániovcov a Príleských. Viac ako dve tretiny panstva s kaštieľom vlastnil vzdelaný príslušník nižšej šľachty, archivár a dvorský komorský

radca, ale aj falšovateľ stredovekých listín Adam Rajčáni, ktorý je v Nitrianskej Blatnici pochovaný. Obyvatelia, ktorí viedli časté spory s tematickým panstvom, sa venovali poľnohospodárstvu a vinohradníctvu. V horskom teréne sa darilo aj salašníctvu. V obci stáli dva kaštiele. Okrem nich ešte ďalší šľachtický dom (kúria) a dom vojenského kapitána. Cirkev s podporou zemepánov vydržovala v obci chudobinec (xenodochium), ktorý plnil funkciu špitálu. V roku 1787 Blatnicou postihli dve zemetrasenia, následkom ktorých sa zrútila novopostavená veža a kostol bol natoľko poškodený, že ho museli celý rozobrať. Zemetrasením zničenú Blatnicu pomohli obnoviť českí a moravskí murári a tesári, ktorým sa stala domovom.

V 19. storočí bol majoritným vlastníkom obce šľachtický rod Zerdahelyovcov z Nitrianskej Stredy, ktorý prišiel do Blatnice v roku 1796 z Hajnej Novej Vsi. Pavol Zerdahely prestaval blatnický kaštieľ a zaslúžil sa aj o stavbu nového blatnického kostola, v ktorom je aj pochovaný. Jeho syn Viktor odstúpil majetok barónke Márii Adamovičovej, ktorá ho dala v roku 1838 do zálohy Karolovi Appelovi. Po Appelovcoch získala panstvo rakúska podnikateľská rodina Alojza Haaseho.

Do dejín obce sa v roku 1848 zapísal Ján Mišík, dedinský vzdelanec, poddaný Zerdahelyovcov, ktorý vystúpil proti štatáriu. J. M. Hurban poslal 25. septembra 1848 k Blatnici vysvetľujúci list spolu s rozkazom, aby sa celá „obec Šarfická“ naraz za svoju slobodu pozdvihla.

V sedemdesiatych rokoch 19. storočia prešiel celý Appelov veľkostatok do rúk Kurta Leonhardyho. V čase komasácie pozemkov sa urbárska pôda definitívne stala vlastníctvom roľníkov. Komasačné práce, vymeriavanie a mapovanie katastra sa skončili až v novembri 1878. V rokoch 1865 a 1866 silný mráz a búrky s hromobitím poškodili vinice aj sejbu na poliach. Vinice a takmer všetky ovocné plody zmrzli. Na sklonku sedemdesiatych rokov 19. storočia dovŕšila skazu tunajších viníc fyloxéra. Podľa hospodárskej štatistiky z roku 1895 už v Blatnici neboli žiadne vinohrady. Veľkostatok mali už pred 1. svetovou vojnou v prenájme Jakub Lampl a Redlich.

V roku 1883 zriadili v Nitrianskej Blatnici poštový úrad. V obci bola jedna krčma, ktorú prevádzkoval žid Marcel Schlüssler spolu so synom Viliamom. Židovská modlitebňa sa nachádzala v dome obuvníckeho majstra Marka Rosenfelda spolu s jeho dielňou.

Dôležitou súčasťou života obce bola aj jej samospráva. Pravidelné voľby richtárov a ďalších obecných funkcionárov sa podľa zákona o obciach z roku 1870 museli konať každoročne. Richtár, podrichtár a traja prísazní sa volili najmenej z troch kandidátov. Spolu tvorili obecné predstavenstvo. Na základe nového zákona o obciach z roku 1886 Nitrianska Blatnica získala štatút malej obce.

Po vzniku Československej republiky v roku 1918 patrila Nitrianska Blatnica do okresu Topoľčany, neskôr v rokoch 1923 – 1949 do okresu Nitra, potom opäť do okresu Topoľčany. Spojenie s mestom Nitra umožňovala železničná trať a s mestami Topoľčany a Piešťany od roku 1928 autobus. V období hospodárskych kríz v 20. a 30. rokoch 20. storočia bolo v obci mnoho nezamestnaných. Viacerí odchádzali za prácou do zahraničia, hlavne do USA a do Francúzska a mnohí sa vystaňovali natrvalo. V rokoch 1920 – 1921 sa na veľkostatku Antona Leonhardiho viackrát štrajkovalo, štrajky organizovala Komunistická strana. Počas trvania 1. Československej republiky (1918 – 1938) bola uskutočnená 1. pozemková reforma. V roku 1931 bola obec elektrifikovaná. Kultúru v obci zabezpečoval ochotnícky divadelný súbor, ktorý nacvičoval hlavne hry Ferka Urbánka. Bolo tu viacero spolkov, najstarší bol spolok hasičov, založený v roku 1927. V Slovenskom národnom povstaní sa zúčastnili viacerí obyvatelia obce. Obec bola oslobodená 2. apríla 1945, v máji 1945 bol ustanovený prvý miestny národný výbor, ktorý spravoval obec do roku 1990, kedy bola obnovená samospráva obce. Po februári 1948 prešla správa obce výlučne do rúk komunistov. Zlikvidovaný bol súkromný sektor a v roku 1949 bolo založené jednotné roľnícke družstvo, ktoré po transformácii na poľnohospodárske družstvo v roku 1992 pôsobí v obci doteraz. V rámci päťročných plánov sa po oslobodení rozbehla výstavba obce, opravovali sa verejné budovy, v roku 1978 bol postavený kultúrny dom, postupne pribudli obchody, opravovali a stavali sa miestne komunikácie a pribúdali moderné rodinné domy. Po roku 1990 vzniklo v Nitrianskej Blatnici viacero prosperujúcich firiem, ktoré poskytujú zamestnanie obyvateľom obce. Za ostatných 20 rokov sa vybudovalo viacero stavieb, ktoré zvýšili životný štandard jej obyvateľov.

Prvú školu postavili benediktínski mnísi pri kostolíku sv. Juraja. Tradícia pustovníkov pri kostolíku sv. Juraja bola živá až do prvej polovice 19. storočia. Po benediktínoch sa vyučovali na škole pri v. Jurkovi pravdepodobne františkáni z Hlohovca. Ďalšie správy o blatnických učiteľoch sú až z 18. storočia. V obci bola aj dievčenská škola, ktorá mala významnú mecénku Máriu, manželku Kurta Leonhardyho. Aj po roku 1918 zriaďovala školu v Nitrianskej Blatnici Rímskokatolícka cirkev. Škola mala neustále problémy s učiteľmi aj chátrajúcou budovou. Až 1. septembra 1928 prišiel Ferdinand Oravec, ktorý tu pôsobil až 38 rokov. V roku 1945 bola poštátnená. Novú budovu dostala škola v roku 1962.

Písomné pramene potvrdzujú existenciu fary v Nitrianskej Blatnici už začiatkom 14. storočia. V 16. storočí farnosť prešla do rúk evanjelikov, začiatkom 17. storočia sa stala opäť katolíckou.

Ľudová kultúra obce Nitrianska Blatnica má svoje korene v poľnohospodárstve, ktoré v spojení

s chovom hospodárskych a domácich zvierat predstavuje staré a pôvodné zamestnanie jej obyvateľov. Z hľadiska sídelnej formy ide o hromadnú cestnú dedinu, ktorá sa vyvinula z pôvodnej zástavby, kde určujúcu sídelnú os tvorila cesta. Najrozšírenejšou formou zástavby tradičného roľníckeho dvora bola až do konca prvej tretiny 20. storočia jednostranná zástavba dvora. Tradičná kuchyňa v Nitrianskej Blatnici mala samozásobiteľský charakter, v menšej miere využívala aj to, čo poskytovala okolitá príroda v rámci zberového hospodárenia. Obyvatelia chodili nakupovať len také potravinové produkty, ktoré si nemohli zabezpečiť z vlastných domácich zdrojov. Tradičný odev v Blatnici sa radí k západoslovenskému typu odevu, k jednému z podvariantov nitrianskeho variantu. Komplex tradičných ľudových obradov sa viaže k dvom základným etapám solárneho cyklu - k zimnému a jarnému novoročiu. Na zvyky je bohatšie obdobie okolo zimného slnovratu. Z hľadiska realizácie obradovej činnosti k významným obdobiam v živote človeka patrí narodenie, svadba a úmrtie. Tieto udalosti sprevádzalo množstvo zvykov a obyčajov.

V Nitrianskej Blatnici je viacero kultúrnych pamiatok a pamätihodností. K najvýznamnejším kultúrnym pamiatkam v obci patrí renesančný kaštieľ. Renesančná prestavba pôvodného stredovekého kaštieľa sa pripisuje Ladislavovi Zelemerovi. Ukončená bola v roku 1578. Baroková stavebná činnosť v 17. až 18. storočí znamenala radikálne úpravy na kaštieli. Ďalším objektom je stredoveká bašta, ktorá tvorila súčasť stredovekého opevňovacieho systému kaštieľa. Začiatkom 20. storočia Leonhardiovci upravili objekt na kaplnku. K pamiatkam patrí aj prírodno-krajinársky park, založený v 18. až 19. storočí, stredoveký cintorín, náhrobník grófa Pavla Zerdaheľiho, umiestnený dovedy novopostaveného kostola a barokový organ v kostole Povýšenia sv. Kríža (1740-1750).

V polovici 20. storočia sa začal rozvíjať v Nitrianskej Blatnici aj šport. K prvým športovcom patrili nadšenci lyžovania na amatérsky zhotovených lyžiach. V škole sa objavili prvé lopty vyrobené z handier a pri pasení husí, kôz a kráv deti hrali futbal. Na ploche „Za borinou“ vzniklo prvé futbalové ihrisko. V súčasnosti hrá mužstvo dospelých v najvyššej okresnej súťaži - v majstrovstvách okresu. Ďalším športom v obci boli kolký. Prvú kolkára otvoril krátko po skončení 2. svetovej vojny v záhrade pri svojom hostinci Michal Toman st.

Od roku 2000 používa obec vlastné symboly: erb, vlajku a pečať. Erb obce má červenomodrý delový štít, zo spodného okraja hornej polovice vyrastajúci zlatovlasý a zlatobradý rytier – sv. Maurícius držiaci v pravicí tri strieborné meče so zlatými rukovätami a v ľavici hore smerujúci zlatý strapec hrozna. V dolnej polovici zlatá, dvakrát striebrom opásaná ľalia.

First monograph about Nitrianska Blatnica village was written 25 years ago by PhDr. Vlado Uhlár and Pavol Stanček. This new monograph specifies and broadens the knowledge about the village from the ancient past till present day by many interesting chapters describing archaeological researches, history of parish, noble families, monuments or village signs.

Nitrianska Blatnica is geographically set on the north-western spur of Podunajská pahorkatina and south-western spur of Považský Inovec. It stretches on the area of 1439 ha. The highest peak lies in the area of Kukučí vrch, right on the border with the Vozokany village lying in the north-eastern portion of the cadastral map. The lowest point (214,3 AMSL) is in the southern portion of the cadastral map, bordering with the Krtovce village.

The oldest primeval settlement dated to the late Bronze Age was found in the ground plans and geological sections made by a big research probe in the Púšť meadow. The archaeologist exposed also a double-room dwelling dated back to the 12th century, which was built at the ground level. It had wooden rustic structure with the floor reinforced by smaller rocks. In the vicinity of the dwelling, big circular stove was found. Since 1973, the archaeological research has been focused on the early medieval phase of settling the vicinity of the St. George Church (Jurko). It is believed that the construction of the rotund started back in 9th century. Its first destruction and reconstruction are dated to 10th -11th century, the second reconstruction was presumably carried out in 13th century. The renaissance construction of the rotund, which took place around year 1530, was a duly adaptation of the remnants of older structure. There was a cemetery near the rotund with 126 documented graves. The oldest graves originate in 10th-11th century. During the early medieval age, the iron ore mining was developed at the Marhát Mountain. This shall be one of the main potential reasons for the early settling, which involved developed iron production dated back to 9th century.

The name “Blatnica” is very ancient and denotes local waterlogging of soils. The question is, if it was the original name and only Hungarian notaries and clerks in the royal office named it by the Hungarian version “Sarfew”. The most ancient history of the settlement is connected with the noble family of Hont-Poznan, or Nitrian Poznan family, which owned the whole area at least since 10th century. The oldest famous ancestor was the peer Chanad, who lived in the second half of the 12th century. He had the only son - who, according to the generic tradition - was named by an old Slavonic name Stojslav. This young man participated in the crusade with the king Belo III

towards the end of the year 1184, but he was seriously injured. However, he managed to return to the native Blatnica and he wrote the testament in the anticipation of his close end. The 1352 copy has been intentionally cut apart and only right half of the document was preserved. However, we know that Stojslav bequeathed the estate named “Blatnica” (*predium, quod dicitur Sarfew*) to his mother together with six serf settlements. This testament discloses also the first names of Blatnica inhabitants. Small Blatnica demesne contained only three villages; Blatnica, Krtovce and Lužany. At the end of Máté Csák-Era, the family owning Nitrianska Blatnica found itself in rather peculiar situation. The grandfather Mikuláš joined the party of the king Charles (I.) Robert and became a Duke of Transylvania; however his grandson Michael was a loyal supporter of the Trenčín Oligarch till the end. At the beginning of 15th century, the Blatnica demesne changed the ownership and got into the hands of peers from nearby Ludanice, more specifically Thomas, Bishop of Eger and his brothers Stephen, Ladislav and Synko. On April 27th, 1437, King Sigismund decided to give the castle in Nitrianska Blatnica together with the Blatnica municipality and other appurtenances to his old counsellor and vassal Štefan of Zend and his two sons Mikuláš and Štefan. Towards the end of the medieval period, Blatnica retained its status of privileged feudal municipality with the right to organize weekly Wednesday’s fairs.

The members of Kálnaj family, who owned Nitrianska Blatnica at the time of the Battle of Mohacs, died in the battle. During the first Ottoman invasion in our territory, 21 “portas” (houses with yards) were burned down in the town. At the end of the 1540’s, the land and the serfs were owned by another magnate family of Čechov. The gentry family of Zeleméry (with second surname Kamaráš) became another owner of the village, after Anna Dobó got married to Ján of Zelemér. Their son, Ladislav Zeleméry was the first one from this family, who settled down in Blatnica. It’s very likely that it was him, who reconstructed and fortified the old Kalnaj hall, so it changed to a renaissance mansion. When the family died out, all their shares together with the mansion became a property of Dóczy family. After them, the property shares in Blatnica were taken over by Esterhazy family. Until the second half of 18th century, Blatnica was a feudal town. The ambient municipalities (Bojná, Radošina, Preseľany) took advantage of its later stagnation and became towns, and Nitrianska Blatnica lost its privileged status. The citizens lost also their privileges in case of wars and fires, as they informed the representatives of Nitra county in 1769. The history of the demesne was influenced also by gentry families of Berényi, Bošányi and Príleský. More than two thirds of the demesne with the mansion were owned by the educated member of gentry,

archivist and courtly counsellor, but also the forger of medieval documents, Adam Rajčáni, who is buried in Nitrianska Blatnica. The citizens, who had many arguments with Tematín demesne, were agrarian and they were cultivating grapes. In the mountainous area, the mountain sheep farming prospered as well. There were two mansions in the town. Moreover there was another noble house (hall) and a house of a military captain. Church supported by the landlords sustained a poorhouse (*xenodochium*) in the village, which served as a hospital. In 1787, Blatnica was attacked by two earthquakes causing the destruction of a newly built tower and the church itself was damaged to such an extent, it must have been dismantled. By the earthquake destructed Blatnica was reconstructed by Czech and Moravian bricklayers and carpenters, who ended up settling here.

In 19th century, the gentry family of Zerdahely from Nitrianska Streda became the major owner of the village. They came to Blatnica from Hajná Nová Ves in 1796. Pavol Zerdahely reconstructed the Blatnica mansion and initiated the construction of new Blatnica church, which he is also buried in. His son Viktor renounced the property in favour of Baroness Maria Adamovičová, who pawned it to Karol Appel in 1838. Thereafter, an Austrian business family of Alojz Haase gained the demesne.

In 1848, Ján Mišík, the village intellectual and Zerdahely’s serf rebelled against the martial law. On September 25th, 1848, J. M. Hurban sent a letter to Blatnica, ordering the whole “Šarfická village” to uniformly rise up for its freedom.

In 1870’s Kurt Leonhardy took over the whole Appel demesne. During the land consolidation, the urban land definitively became a property of farmers. The consolidating activities, the land surveying and cadastre mapping ended in November 1878. In 1865 and 1866, extreme frosts and heavy thunderstorms damaged the vineyards and seeding in the fields. The grapes and almost all fruits froze. Towards the end of 1870, the destruction of local vineyards was completed by the grape phylloxera. According to the economical statistics dated to 1895, there were no vineyards in Blatnica any more. Since the World War I the demesne had been rented by Jakub Lampl and Redlich.

In 1883 a Post office was established in Nitrianska Blatnica. There was one pub run by a Jew Marcel Schluessler together with his son Viliam. The Jewish House of worship was situated in the Shoemaker Mark Rosenfeld’s house and workshop.

The self-administration was an important part of the municipal life. Regular elections for the Mayor and other authorities had to – according to the Municipalities Act, 1870 – take place annually. The Mayor, Vice-mayor and three Jurors were elected from at least three candidates. Together they formed

a Municipal Board. Based on the new Municipalities Act, 1886, Nitrianska Blatnica gained a status of a small municipality.

After formation of Czechoslovakia in 1918, Nitrianska Blatnica belonged to the Topoľčany district, later in 1923 – 1949 to the Nitra district and then again to the Topoľčany district. The connection with the Nitra town was enabled by the railway and as of 1928, there was a bus connection established to the towns of Topoľčany and Piešťany. During the depression period in 1920's and 1930's there was a high unemployment rate in the village. Many people went abroad to look for jobs, mainly to USA and France and many of them stayed there forever. In 1920 – 1921 there were several strikes in the Leonhardy's demesne; the strikes were organized by a Communist party. During the first Czechoslovak republic (1918 - 1938), the first land reform was carried out. In 1931, the village became electrified. Cultural life was provided by an Amateur theatre, which performed mainly dramas by Ferko Urbánek. There were several guilds, the oldest of which was a Firemen's guild established in 1927. Many citizens participated in Slovak National Uprising. The village was liberated on April 2nd, 1945. In May 1945, the first local national committee was assigned, administrating the village until 1990, when the self-administration of the village was re-established. After February 1948, the administration was fully overtaken by Communists. The private sector was eliminated and in 1949 the Uniform agricultural cooperative was established, which is still in operation, after its transformation into the agricultural coop in 1992. Within the scope of post-liberation Five-year plans, the construction of municipality started and many public buildings were built or reconstructed; the Culture centre in 1978, shops, local roads as well as new modern single houses. After 1990, many prospering companies grew in Nitrianska Blatnica, providing jobs for village citizens. During the last 20 years, many structures improving the standard of living were constructed.

First school was established by Benedictines near the St. George's Church. The tradition of hermitage at the St. George's Church was vivid until the first half of 19th century. After Benedictines, the Franciscan friars from Hlohovec were teaching at school at St. George's. Later records about Blatnica's teachers are dated back to 18th century. There was also a girls' school in Blatnica with a prominent patroness, Maria - the wife of Kurt Leonhardy. After 1918, the school in Nitrianska Blatnica was still administrated by Roman-catholic church. The school had constant problems with teachers and the deteriorating building. Finally, on September 1st, 1928, Ferdinand Oravec came to Blatnica and spent 38 years in here. In 1945, the school was nationalized. The new building of the school was constructed in 1962.

The written sources confirm the existence of a parish in Nitrianska Blatnica in the beginning of 14th century. In 16th century, the parish was taken over by Protestants and as the 17th century began, it became Catholic again.

The folklore of the Nitrianska Blatnica village has its roots in the agriculture, which combined with the farm and livestock animal breeding, represents the old and traditional employment of the Blatnica's citizens. From the viewpoint of the settlement form, Blatnica is a collective village developed from the original build-up area, with the settlement axes determined by the road. Up to the 1930's-1940's, the most widely spread type of traditional courtyard building was a single-sided yard building. The traditional cuisine in Blatnica had a self-subsistent character, rarely using the items gathered from the natural environment.

People were buying only such groceries, which they could not have acquired from their own sources. Traditional clothes in Blatnica belong to the western Slovak type, more specifically to the one of the sub-categories of Nitra variation. The complex of traditional folklore rituals is bound with two basic phases of the solar cycle – winter and spring season. The period of winter solstice is rich with different rituals. From the viewpoint of ceremonies connected with the important periods in human life, the most important are birth, marriage and death. These events were accompanied by many habits and customs.

There are several cultural sights and monuments in Nitrianska Blatnica. The renaissance mansion belongs to the most distinguished ones. The reconstruction of originally medieval mansion was associated with Ladislav Zelemer. It was completed in 1578. Baroque construction activities in 17th and 18th century changed the mansion radically. Another structure is the medieval bastion, which was a part of middle-age fortification system of the mansion. At the beginning of 20th century, Leonhardy family transformed the building into the chapel.

Among other cultural sights, there is a landscape park established in 18th -19th century, medieval graveyard, Count Pavol Zerdaheľy monument and a baroque organ in the Church of the Elevation of the Holy Cross (1740-1750).

The sports started to develop in Nitrianska Blatnica in the 1950's. First sportsmen were the skiers using the home-made skies. First rag balls appeared in the school and children played football while shepherding geese, goats and cows. First football pitch appeared in the area of "Za borinou". Nowadays, the adult team plays in the highest district league – district championship. Another popular sport in the village is a ninepin bowling. First bowling place was open shortly after the end of World War II by Michal Toman senior in the garden of his pub.

Since 2000, the village uses its own signs; the coat of arms, the flag and the seal. Coat of arms contains a divided red-blue shield, on the top half of which there is a knight with golden hair and golden beard – St. Mauritius - holding three silver swords with golden hilts in his right hand and upward directed golden bunch of grapes in his left hand. In the bottom half there is a golden lily, twice encircled by silver.

Seit der Ausgabe der ersten Monographie über die Gemeinde Nitrianska Blatnica, die von PhDr. Vlado Uhlár und Pavol Stanček erstellt wurde, sind bereits 25 Jahre vergangen. Die neue Monographie berichtigt und erweitert die Kenntnisse seit der ältesten Gemeindegeschichte bis zur Gegenwart, bringt viele interessante Kapitel über archäologische Forschungen, Pfarrgeschichte, Adelsfamilien, Denkmäler und Gemeindegymbole.

Nitrianska Blatnica liegt am nordöstlichen Vorsprung des Hügellandes Podunajská pahorkatina sowie am südwestlichen Vorsprung des Berges Kukučí vrch, an der Grenze zur Gemeinde Vozokany, die sich im nordöstlichen Teil des Katasters befindet. Der tiefste Punkt (214,3 m.ü.d.M.) befindet sich im südlichen Teil des Katasters an der Grenze mit der Gemeinde Krtovce.

Die älteste altertümliche Besiedlung aus der späteren Bronzezeit konnte an den Grundrissen und Profilen der großen Forschungszone in Púšť erkannt werden. Die Archäologen entdeckten auf dem Forschungsgebiet mit den Maßen 20x30 m auch eine zweiräumige Wohnstätte aus dem 12. Jahrhundert, die auf der Geländeebene gebaut wurde. Das Blockhaus bestand aus einer Holzkonstruktion; der Boden wurde mit kleineren Steinen verfestigt. Neben der Wohnstätte wurde ein großer Ofen mit einem rundem Grundriss gefunden. Die frühmittelalterliche Besiedlungsphase rund um die Kirche des hl. Georg (Jurko) stellte den Mittelpunkt der archäologischen Forschung seit dem Jahr 1973 dar. Man vermutet, dass die Bauentwicklung der Rotunde im 9. Jahrhundert, die erste Destruktion und Neuausbau im 10.-11. Jh. und die Zweite im 13. Jh. begann. Der Renaissanceausbau der Rotunde im Jahr 1530 war eine folgerechte Adaptierung von Resten des älteren Baus. Rund um die Rotunde befand sich ein Friedhof, auf dem 126 Gräber dokumentiert wurden. Die ältesten gefundenen Gräber stammen aus dem 10.-11. Jahrhundert. Im frühen Mittelalter entwickelte sich auf den Bergen von Marhát die Eisenerzförderung. Es ist möglicherweise einer der Hauptgründe der frühen Besiedlung dieses Gebiets und bereits im 9. Jh. ist damit auch eine hochentwickelte Eisenerzeugung verbunden.

Der Name Blatnica ist sehr alt und deutet auf die lokale Vernässung des Geländes. Es bleibt jedoch die Frage, ob dieser Name ursprünglich war und seine ungarische Form „Sarfew“ nur dank der ungarischen Notare und Schreiber in der königlichen Kanzlei gewann. Die älteste Geschichte der Ortschaft wird eng mit der Familie Hont-Poznan, event. Poznan von Nitra, verbunden, die spätestens seit dem 10. Jahrhundert die gesamte Umgebung in ihrem Besitz hatte. Der älteste bekannte Vorfahre war der Adelige Čanád (Chanad), der in der zweiten Hälfte des 12. Jahrhunderts lebte. Gemeinsam mit seiner Frau zogen sie einen einzigen Sohn groß, den sie gemäß der alten familiären Tradition altslawisch Stojslav benannten. Der genannte Junge nahm kurz vor dem Jahr 1185 an einem Kriegszug mit dem König Belo III. teil und wurde schwer verletzt. Er schaffte es noch, in sein Heimatdorf Blatnica zurückzukehren und in Vorahnung des sich nähernden Todes sein Testament zu verfassen, dessen Abschrift jemand absichtlich abgeschnitten hatte und daher nur die rechte Hälfte des Dokumentes erhalten wurde. Trotzdem weiß man, dass Stojslav das Praedium, das Blatnica genannt wird (predium, quod dicitur Sarfew), samt 6 Bauernhöfen seiner Mutter hinterließ. Dank dieses Testaments sind auch die ersten Bewohnernamen bekannt. Der kleine Gutsbesitz von Blatnica bestand nur aus drei Dörfern: Blatnica, Krtovce und Lužany. In der Besitzerfamilie von Nitrianska Blatnica entstand am Ende der Ära von Matúš Čák (Matthäus Csák) eine paradoxe Situation. Sein Großvater Nikolaus wechselte zur Gruppe um den König Karl Robert und wurde in den Jahren 1315-1316 zum siebenbürgischen Fürsten. Im Gegenteil zu ihm gehörte sein Enkel Michal bis zum Schluss zu den treuen Anhängern des Oligarchen von Trenčín. Am Anfang des 15. Jahrhunderts kam der Besitz von Blatnica von den ursprünglichen Eigentümern in die Hände von Adelligen aus der nahen Gemeinde Ludanice, konkret in die Hände vom Bischof von Eger Thomas und seiner Brüdern Stefan, Ladislav und Synko. 1437 (am 27. April) entschloss sich König Sigismund, die kleine Burg in Nitrianska Blatnica samt der Gemeinde Blatnica und weiterem dazugehörenden Besitz seinem langjährigen Berater Michal, dem Sohn von Stefan von Zent, sowie deren zwei Söhnen Nikolaus und Stefan zu schenken. Auch zu Ende des Mittelalters blieb Blatnica das Statut eines privilegierten feudalen Städtchens erhalten; mit dem Recht, wöchentlich mittwochs einen Markt zu organisieren. 1525 kamen bei Mohács auch Mitglieder der Kálnaj Familie ums Leben, die zu dem Zeitpunkt Nitrianska Blatnica besaßen. Während der ersten Türkeninvasion in unser Gebiet wurden 21 Tore (porta) niedergebrannt. Am Ende der vierziger Jahre des 16. Jahrhunderts befanden sich das Landgut sowie die Untertanen im Besitz der Magnatenfamilie Čechov.

Die Adelsfamilie Zeleméry (mit zweitem Nachnamen Kamarás) wurde nach Anna Dobóová, die mit Jan von Zelemér verheiratet wurde, zu einem weiteren Besitzer des Städtchens. Ihr Sohn Ladislav Zeleméry ließ sich als Erster aus dieser Familie dauerhaft in Blatnica nieder. Höchstwahrscheinlich ließ gerade er die alte Kálnaj-Kurie umbauen und befestigen, so dass diese sich in eine Renaissance-Kastellburg umwandelte. Nach dem Aussterben der Familie kam der Besitz samt der Burg in die Hände der Familie Dóci. Nach ihnen ergriff die Familie Esterházy den Eigentumsanteil in Blatnica.

Bis zur Hälfte des 18. Jahrhunderts blieb Blatnica ein feudales Städtchen. Die benachbarten Ortschaften (Bojná, Radošina, Preseľany) nützten die darauffolgende Stagnation aus und wurden zu Städtchen, während Nitrianska Blatnica ihre privilegierte Stellung verlor. Die Bewohner von Blatnica kamen auch um ihre Privilegien in Kriegen und beim Feuer, wie die Vertreter des Nitra Stuhles 1769 informiert wurden. Weitere Gutsbesitzer, die die Geschichte der Gemeinde prägten, waren Familien Beréni, Bošáni und Prileský. Der gelehrte Adelsangehörige, Archivar und Hofrat, aber auch Fälscher von mittelalterlichen Dokumenten, Adam Rajčáni, besaß mehr als zwei Drittel des Landgutes samt Kastell. Er wurde in Nitrianska Blatnica begraben. Die Dorfbewohner, die oft mit den Herren von Tematin im Streit waren, widmeten sich der Landwirtschaft und dem Weinanbau. In der Hügellandschaft war auch die Almwirtschaft erfolgreich. In der Ortschaft gab es zwei Kastelle. Außerdem gab es noch ein Adelshaus (Kurie) und das Haus des Militärkapitäns. Die Kirche unterhielt mit Hilfe von Gutsbesitzern ein Armenhaus (xenodochium), das die Funktion eines Spitals erfüllte. Im Jahr 1787 gab es in Blatnica zwei Erdbeben. Infolge dessen stürzten der neugebaute Turm und die Kirche ein. Die Kirche wurde dermaßen beschädigt, dass sie auseinander gebracht werden musste. Die durch das Erdbeben beschädigte Blatnica wurde von tschechischen und mährischen Maurern und Zimmermännern wieder gebaut. Die Ortschaft wurde zu ihrer Heimat.

Im 19. Jahrhundert war die Adelsfamilie Zerdahely aus Nitrianska Streda der Mehrheitsbesitzer der Gemeinde. Sie kamen im Jahr 1796 aus Hajná Nová Ves nach Blatnica. Pavol Zerdahely baute die Kastellburg in Blatnica um und verdiente sich auch um den Bau der neuen Kirche, in der er auch begraben wurde. Sein Sohn Viktor kaufte der Baronin Maria Adamovičová den Besitz ab, den sie 1838 Karol Appel in Pfand gab. Nach Appel erwarb die österreichische Unternehmensfamilie von Alois Haas das Eigentum.

Im Jahr 1848 schrieb Ján Mišík, Dorfgelehrter und Untertan von Zerdahely, die Dorfgeschichte. Er trat gegen das Kriegerrecht auf. J.M. Hurban schickte 1848 einen erklärenden Brief an Blatnica mit dem Befehl, dass das gesamte Dorf gemeinsam für die

Freiheit kämpfen sollte. In den siebziger Jahren des 19. Jahrhunderts übergang der gesamte Großbesitz von Appel an Kurt Leonhardy. Zum Zeitpunkt der Kommassierung von Grundstücken kam der Bodenbesitz endgültig in die Hände der Bauern. Kommassierungs- und Vermessungsarbeiten wurden erst Ende November 1878 abgeschlossen. In den Jahren 1865 und 1866 beschädigten starker Frost und Gewitter Weinreben und Saat auf den Feldern. Weinreben und fast alle Obstbäume erfroren. Am Ende der siebziger Jahre des 19. Jahrhunderts vollendete Phylloxera die Vernichtung der heimischen Weinreben. Laut Wirtschaftsstatistik aus dem Jahr 1895 gab es in Blatnica keine Weinberge mehr. Der Großgrundbesitz wurde bereits vor dem 1. Weltkrieg von Jakub Lampl und Redlich gemietet.

Im Jahr 1883 wurde in Nitrianska Blatnica das Postamt errichtet. In der Ortschaft gab es ein Wirtshaus, das vom Juden Marcel Schlüssler und seinem Sohn Viliam betrieben wurde. Das jüdische Gebetshaus befand sich gemeinsam mit der Werkstatt im Haus des Schustermeisters Mark Rosenfeld.

Einen wichtigen Bestandteil des Dorflebens stellte auch die Verwaltung dar. Die regelmäßigen Schulwahlen sowie die Wahlen anderer Gemeindevertreter mussten laut Gemeindegesezt vom Jahr 1870 jedes Jahr stattfinden. Der Schulze, Unterschulzen und drei Schöffen wurden aus mindestens drei Kandidaten gewählt. Gemeinsam bildeten sie den Gemeindevorstand. Auf Grund des neuen Gemeindegesezt vom Jahr 1886 erwarb Nitrianska Blatnica das Statut einer Kleingemeinde.

Nach der Entstehung der Tschechoslowakischen Republik im Jahr 1918 gehörte Nitrianska Blatnica zum Bezirk Topoľčany, später in den Jahren 1923-1949 zum Bezirk Nitra, und später wieder zur Bezirksstadt Topoľčany. Die Verbindung nach Nitra wurde durch die Eisenbahn gewährleistet; nach Piešťany und Topoľčany seit 1928 auch durch eine Busverbindung. Während der Wirtschaftskrise in den 20er und 30er Jahren des 20. Jahrhunderts gab es in der Gemeinde viele Arbeitslose. Mehrere von ihnen fanden Arbeit im Ausland, vor allem in den USA und in Frankreich; viele zogen für immer aus. In den Jahren 1920-1921 wurde auf dem Großgrundbesitz von Anton Leonhardi mehrmals gestreikt. Diese Streiks wurden von der Kommunistischen Partei organisiert. Während der ersten Tschechoslowakischen Republik (1918-1938) wurde die erste Bodenreform durchgeführt. Im Jahr 1931 wurde das Dorf elektrifiziert. Die Amateurtheatergruppe, die vor allem Werke von Ferko Urbánek einstudierte, sicherte das Kulturleben in der Ortschaft. Es gab verschiedene Verbände, der Älteste war der Feuerwehrverband, der 1927 gegründet wurde.

Viele Dorfbewohner nahmen am Slowakischen Nationalen Aufstand teil. Die Gemeinde wurde am 2. April 1945 befreit, im Mai 1945 wurde der erste Gemeindeausschuss ernannt, von dem die Gemeinde bis zum Jahr 1990, nachdem die Selbstverwaltung wiederaufgenommen wurde, verwaltet wurde. Nach Februar 1948 ging die Gemeindeverwaltung ausschließlich in die Hände der Kommunisten über. Der Privatsektor wurde vernichtet und im Jahr 1949 die einheitliche Bauerngenossenschaft (JRD) gegründet, die nach der Umwandlung zur landwirtschaftlichen Genossenschaft im Jahr 1992 bis heute tätig ist. Bis zum Jahr 1948 wurde die Gemeinde Šarfia genannt, noch im selben Jahr wurde sie in Nitrianska Blatnica umbenannt. Im Rahmen von fünfjährigen Plänen fing der Dorfausbau an, öffentliche Gebäude wurden saniert, im Jahr 1978 wurde das Kulturhaus gebaut, allmählich gab es mehr Geschäfte, örtliche Straßen wurden repariert und gebaut, und die Anzahl von Familienhäusern nahm zu. Nach 1990 entstanden in Nitrianska Blatnica mehrere prosperierende Firmen, die Arbeitsplätze für die Dorfbewohner gewährleisteten. In den letzten zwanzig Jahren sind mehrere Bauten, die den Lebensstandard der Dorfbewohner erhöht haben, errichtet worden.

Die erste Schule wurde von den Benediktinern neben der Kirche des hl. Georgs gebaut. Die Eremitentradition blieb bis zum 19. Jahrhundert erhalten. Nach den Benediktinern haben in der Schule beim hl. Georg vermutlich die Franziskaner aus Hlohovec unterrichtet. Weitere Informationen über die Lehrer aus Blatnica stammen erst aus dem 18. Jahrhundert. Im Dorf gab es auch eine Mädchenschule, die von einer wichtigen Mäzin, Maria, der Gattin von Kurt Leonhardi, gefördert wurde. Auch nach dem Jahr 1918 wurde die Schule von der römisch-katholischen Kirche in Nitrianska Blatnica unterhalten. Die Schule kämpfte ständig mit Problemen; einerseits mit Lehrermangel, andererseits mit dem verfallenden Schulgebäude. Erst am 1. September 1928 kam Ferdinand Oravec, der hier 38 Jahre lang wirkte. Im Jahr 1945 wurde die Schule verstaatlicht. Die Schule bekam 1962 ein neues Gebäude. Schriftliche Urkunden bezeugen die Existenz einer Pfarre in Nitrianska Blatnica bereits am Anfang des 14. Jahrhunderts. Im 16. Jahrhundert ging diese an die evangelische Kirche über; am Anfang des 17. Jahrhunderts wurde sie wieder katholisch.

Die Volkskultur der Gemeinde Nitrianska Blatnica hat ihre Wurzeln in der Landwirtschaft, die in Verbindung mit der Zucht von Nutz- und Haustieren die alte und ursprüngliche Beschäftigung der Dorfbewohner darstellt. Bezüglich der Siedlungsform ist die Ortschaft ein aus der ursprünglichen Bebauung entwickeltes Straßendorf, in dem die Straße die bestimmende Achse darstellte. Bis zum Ende der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts stellte die einseitige Bebauung die

meist verbreitete Bebauungsform eines traditionellen Bauernhofes dar. Die traditionelle Küche in Nitrianska Blatnica trug den Selbstversorgungscharakter. Im kleineren Maße wurde im Rahmen der Sammelwirtschaft auch die umliegende Natur genutzt. Die Dorfbewohner kauften nur solche Lebensmittelprodukte, die aus den eigenen Quellen nicht erzeugt werden konnten. Die traditionelle Bekleidung in Blatnica gehört zum westlichen Bekleidungsstyp, einer Untervariante der Variante von Nitra. Der Komplex der traditionellen Volksritualen ist mit zwei Grundetappen des Solarzyklus verbunden: mit dem Winter- und dem Sommeranfang. Die Zeit um die Wintersonnenwende ist reicher an Sitten und Bräuche. Was die Ritualtätigkeit zu den jeweiligen, für das menschliche Leben wichtigen Zeitpunkten, wie Geburt, Hochzeit oder Tod, betrifft, wurden diese Ereignisse durch viele Sitten und Bräuche begleitet.

In Nitrianska Blatnica gibt es mehrere Kulturdenkmäler. Zu den Wichtigsten im Dorf gehört das Renaissance-Kastell. Der Umbau des ursprünglichen Kastells wird Ladislav Zelmer zugeschrieben und wurde 1578 vollendet. Die barocke Bautätigkeit im 17.-18. Jahrhundert bedeutete radikale Veränderung des Kastells. Die mittelalterliche Bastei stellt ein weiteres Objekt dar. Sie war ein Teil der mittelalterlichen Befestigung. Am Anfang des 20. Jahrhunderts wurde sie von der Familie Leonhardi in eine Kapelle umgewandelt. Zu Sehenswürdigkeiten gehören auch der im 18.-19. Jahrhundert gegründete Natur- und Umweltpark, der mittelalterliche Friedhof, das Grabmal des Grafen Pavol Zerdahely in der damals neugebauten Kirche, sowie die Barockorgel in der Kirche der Beförderung des Heiligen Kreuzes (1740-1750).

In der Mitte des 20. Jahrhunderts hat sich in Nitrianska Blatnica auch Sport entwickelt. Zu den ersten Sportlern gehörten Skiläufer auf laienhaft gefertigten Skiern. In der Schule gab es zum ersten Mal aus Stoffen hergestellte Bälle und Kinder spielten bei Gänsen, Ziegen und Kühen auf der Weide Fußball. Auf der Fläche „Za borinou“ entstand der erste Fußballplatz. Derzeit spielt die Erwachsenenmannschaft das höchste Bezirksspiel – die Bezirksmeisterschaft. Es gab noch eine andere Sportart – das Kegeln. Die erste Kegelbahn wurde kurz nach dem Ende des zweiten Weltkriegs im Garten beim Wirtshaus von Michal Tomán d. Ä. eröffnet.

Seit dem Jahr 2000 werden eigene Dorfsymbole verwendet: ein Wappen, eine Flagge und ein Siegel. Das Wappen besteht aus einem rot-blauen, geteilten Schild, aus dem unteren Rand der oberen Hälfte wächst ein goldhaariger und goldbärtiger Ritter empor – der hl. Mauritius, der in seiner rechten Hand drei silberne Schwerte mit goldenen Griffen, und in seiner Linken nach oben gerichtete Goldtraube hält. In der unteren Hälfte eine goldene, doppelt silbernen umrandete Lilie.